

Statsråd Hanne Bjurstrøm
Arbeidsdepartementet
Postboks 8019 Dep
0030 OSLO

Vår fil: B12-GC002-AD
Vårt arkiv: 401
Saksbeh: Grete Crowo

Oslo, 20. januar 2012

FFOs KRAV TIL STATSBUDDSJETTET 2013

Den 30. november 2011 oversendte FFO regjeringen krav knyttet til nødvendige hovedinnsatser i politikken for funksjonshemmede i statsbudsjettet for 2013. I dette brevet har vi, som tidligere varslet i kontaktutvalget med regjeringen den 11. januar 2012, valgt å presisere andre sentrale krav til viktige prioriterte områder i politikken for funksjonshemmede.

FFOs konkrete krav knyttet til Statsbudsjettet 2013 på Arbeidsdepartementets ansvarsområde er:

Flere funksjonshemmede i jobb

- *FFO ber om at jobbstrategien i 2013 følges opp med 500 mill kroner, både til videreføring av eksisterende tiltak og iverksetting av nye.*
- *FFO ber regjeringen vektlegge betydningen av et bredest mulig eierskap til jobbstrategien, også blant arbeidslivets parter.*
- *FFO ber regjeringen lansere en egen handlingsplan for funksjonshemmedes overgang mellom utdanning og arbeid.*
- *FFO ber regjeringen legge fram en ny rekrutteringsplan for funksjonshemmede til stillinger i staten, og i tillegg arbeide for å påvirke kommuner og fylkeskommuner til å vedta tilsvarende planer.*
- *FFO ber om at regjeringen går inn for å utvide de statlige traineeordningene, og aktivt markedsfører disse ordningene overfor landets kommuner og fylkeskommuner.*
- *FFO ber regjeringen hvert år leverer en offentlig rapport om funksjonshemmedes arbeidslivsdeltakelse. Rapporten følges opp hvert år med en egen stortingsmelding.*

- FFO ber regjeringen utvide aktivitets- og rapporteringsplikten i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, for å sikre mer aktiv oppfølging av plikten.
- FFO ber om at forsøksordningen med arbeids- og utdanningsreiser gjøres permanent, og hjemles i Folketrygdloven.

Ny arbeids- og velferdsforvaltning (NAV)

- FFO ber regjeringen styrke NAVs ressurs-, bemannings- og opplærings situasjon betraktelig i statsbudsjettet for 2013.
- FFO ber regjeringen opprette et eget Velferdsombud.
- FFO ber om at arbeidet med nedbygging av restanser i NAV prioriteres slik at ventetidene reduseres.
- FFO ber regjeringen tilføre NAV tilstrekkelig ressurser til implementeringen av ordningen med arbeidsavklaringspenger.
- FFO ber regjeringen innføre rett til bytte av saksbehandler i NAV.
- FFO ber regjeringen styrke arbeidet med brukermedvirkning og opplæringen av brukerrepresentanter i NAV.
- FFO ber regjeringen stille NAV til ansvar økonomisk når søknader om ordinær folketrygdytelse ikke er ferdigbehandlet innenfor angitte tidsfrister.

Funksjonshemmedes levekår

- FFO ber om at unntaksreglene for meldekortordningen for mottakere av arbeidsavklaringspenger praktiseres fleksibelt for brukere som har behov for denne tilpasningen.
- FFO ber regjeringen øke nivået på arbeidsavklaringspengenes barnetillegg til minst nivået på barnetillegg for uføre med forsørgeransvar.
- FFO ber regjeringen garantere alle unge som uførepensjoneres, pensjon som ung ufør, og at tilleggspensjonene økes fra 3,5 pensjonspoeng til 4 pensjonspoeng.
- FFO ber regjeringen legge frem en rapport om hva konsekvensene blir for de som har benyttet muligheten til å tjene inntil 1G.
- FFO ber regjeringen styrke nivået i grunn- og hjelpestønden med fire prosent.

Hjelpemidler

- FFO ber regjeringen om å likebehandle personer med behov for hjelpemidler ved å fjerne ordninger som har en diskriminerende virkning og som bidrar til usaklig forskjellsbehandling mellom ulike brukergrupper og brukere.
- FFO ber regjeringen om å øke bevilgningene på hjelpemiddelområdet for å ivareta likebehandling.

Flere funksjonshemmede i jobb

Situasjonen på arbeidsmarkedet for funksjonshemmede er vanskelig. I 2010 sa hele 78.000 funksjonshemmede at de ønsket seg jobb. Dette var samtidig som norsk økonomi etterspurte mer arbeidskraft. Mye tyder derfor på at arbeidsmarkedet i liten grad makter å

absorbere arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne. Dette til tross for at myndighetene i samarbeid med partene i arbeidslivet nå i ni år har gjennomført Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen), hvor ett av tre delmål er å få flere funksjonshemmede i jobb.

FFO har etterlyst langt mer aktiv handling fra myndighetenes side for å oppnå større deltakelse i arbeidslivet fra funksjonshemmede og kronisk syke. Potensialet er der. Det som mangler er tilstrekkelig med handling og tiltak for å omgjøre potensialet til arbeidslivsdeltakelse.

Jobbstrategien

FFO er derfor fornøyd med at det i forbindelse med statsbudsjettet for 2012 ble vedtatt en egen *Jobbstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne*. FFO mener en slik strategi er nødvendig for å møte utfordringene som knytter seg til funksjonshemmedes arbeidslivsdeltakelse på bred front. I den forbindelse er FFO særskilt fornøyd med at strategien peker ut fire konkrete barrierer som vi har erfart at funksjonshemmede støter på ved inngangen til arbeidslivet og i arbeidslivet.

Neste ledd i arbeidet med jobbstrategien for å styrke funksjonshemmedes arbeidslivsdeltakelse, må være å trappe opp virkemiddelbruken, slik at arbeidet med å bygge ned barrierene funksjonshemmede møter i arbeidslivet intensiveres i årene som kommer. Et annet helt avgjørende element er å følge og overvåke hvilke innsatser som gir positive resultater. I dette arbeidet forutsetter FFO at brukerne gis en sentral rolle.

I statsbudsjettet for 2012 ligger det inne konkrete satsninger på til sammen om lag 150 mill kroner, som kan knyttes direkte til tiltak eller styrking av tiltak under Jobbstrategien. Fordelt på de enkelttiltakene som medfører konkrete kostnader ser fordelingen av midler slik ut:

Forsøk med tilretteleggingstilskudd (samlet bevilgning)	25 mill kroner
Funksjonsassistanse (samlet bevilgning)	30 mill kroner
Arbeids- og utdanningsreiser (samlet bevilgning)	30 mill kroner
Arbeidsmarkedstiltak (500 plasser)	50 mill kroner
<u>Styrking av Arbeids- og velferdsetaten</u>	<u>15 mill kroner</u>
SUM	150 mill kroner

Oversiktene viser at tiltakene hver for seg utgjør relativt små innsatser i kampen for å bygge ned ganske solid sementerte barrierer. Det er også slik at det ikke er knyttet bevilgninger til alle barrierene det satses på å bygge ned.

Oversikten synliggjør hvilke ressurser som tilføres jobbstrategien i 2012. Det er ikke slik at alle tiltak i innsatsen for å få flere funksjonshemmede i jobb først og fremst kan måles i penger. Men skal innsatsen lykkes over tid, mener vi det er behov for at innsatsen trapes opp fremover, at målgruppen utvides og at strategien også tilføres mer ressurser.

FFO ønsker derfor at det i 2013 settes av til sammen 500 mill kroner til gjennomføringen av og det videre arbeidet med jobbstrategien. Disse midlene må finansiere både en

videreføring av tiltakene som alt ligger inne for 2012, og også brukes på å igangsette flere og nye tiltak. FFO mener at det er avgjørende viktig at det fra 2013 tilføres midler særlig til arbeidet med å bygge ned diskriminerings- og produktivetsbarrieren.

FFO vil i tillegg også understreke betydningen av et fortsatt sterkt fokus fra regjeringens side på at alle partene i arbeidslivet må føle en sterk forpliktelse knyttet til realiseringen av jobbstrategien. Både arbeidsgivere og arbeidstakere må bidra aktivt til gjennomføringen av strategien for å få gode resultater.

Skal arbeidet med jobbstrategien lykkes, er det også en forutsetning at alle departementer oppfatter at dette er en strategi alle står bak og er forpliktet på. For å kunne gjennomføre denne strategiske innsatsen må derfor arbeides følges opp med engasjement og konkrete tiltak fra alle berørte departement.

Handlingsplan for overgangen mellom utdanning og arbeid

Overgangen fra utdanning til arbeid for funksjonshemmede er en kritisk fase, der mange mislykkes. Dette har delvis sammenheng med den vanskelige situasjonen mange funksjonshemmede møter ved inngangen til arbeidslivet. Samtidig er det nettopp i overgangsfasen mellom utdanning og arbeid potensialet for å unngå langvarig uførepensjonering er størst.

FFO mener derfor det trengs en egen handlingsplan for overgangen mellom utdanning og arbeid. Målsetningen med planen må være å bidra til og legge til rette for smidigere overganger mellom utdannings situasjonen og arbeidslivsdeltakelse for funksjonshemmede. Et tettere og mer utstrakt samarbeid mellom utdanningssektoren og arbeidsgiversiden vil være avgjørende for at en slik handlingsplan skal kunne bli vellykket.

Ny handlingsplan for rekruttering av funksjonshemmede til stillinger i staten

Det er positivt av regjeringen har varslet at tiltaksplanen for å rekruttere flere personer med funksjonshemming til stillinger i staten skal følges opp. Tiltaksplanen som ble gjennomført i staten i 2005 og 2006 hadde mange positive sider, selv om målsetningen om at 5 prosent av alle nytilsetninger i staten skulle være funksjonshemmede, dessverre ikke ble nådd. Blant annet ble det på mellomledernivå i staten opplevd som svært positivt å jobbe med målsetningen om å få flere funksjonshemmede inn i arbeidsstyrken.

FFO mener at det som en del av en helhetlig sysselsettingsstrategi for funksjonshemmede må iverksettes en ny handlingsplan for rekruttering av funksjonshemmede til stillinger i staten. Et poeng ved en slik handlingsplan bør være at staten bruker den til å oppfordre øvrige offentlige virksomheter (kommunene og fylkeskommunene) til å gjennomføre tilsvarende handlingsplaner. FFO viser forøvrig til at bystyret i Oslo har vedtatt en målsetning om at 5 prosent av alle nytilsatte skal være funksjonshemmede.

Flere traineer og traineeprogrammer

De to traineeprogrammene som til nå er gjennomført i statlig regi er begge evaluert som svært vellykkede. En av de mest positive erfaringene knyttet til programmene er den høye søkermassen som har vært til et relativt begrenset antall traineeplasser. Dette er også noe

av grunnen til at det nylig er igangsatt et nytt traineeprogram for høyt utdannede funksjonshemmede i statlig regi.

FFO mener imidlertid ambisjonsnivået i forbindelse med det nylig igangsatte traineeprogrammet kunne vært betydelig høyere. Sett i lys av de positive erfaringene fra de gjennomførte programmene, burde det vært rom for et langt høyere antall enn de 33 stillingene som nå ligger inne i programmet.

FFO mener staten bør markedsføre sine traineeprogrammer mer aktivt overfor både kommunesektoren og privat sektor, og gjennom ulike virkemidler stimulerer til at flere sektorer og arbeidsgivere igangsetter slike programmer. Om volumet på disse ordningene skal økes, må flere arbeidsgivere i årene framover bidra.

Nytt overvåkningsregime for funksjonshemmede i arbeidslivet

Tallgrunnlaget og kunnskapsomfanget som i dag eksisterer om funksjonshemmedes arbeidslivsdeltakelse er preget av varierende definisjoner og datagrunnlag. For å kunne få en oversikt som kan sammenlignes fra år til år, er behovet for å sikre enhetlig begrepsbruk og god statistikk stort.

FFO har ved flere anledninger bedt om at monitoreringen av funksjonshemmedes arbeidslivsdeltakelse blir bedre og gjennomføres på en mer planmessig måte. Etter modell av Teknisk beregningsutvalg (TBU) og deres årlige rapporter, foreslår FFO derfor at det det årlig utarbeides en offentlig rapport med tallmateriale om funksjonshemmede på arbeidsmarkedet, og utviklingen på arbeidsmarkedet for funksjonshemmede. Rapporten følges opp hvert år med en stortingsmelding.

Aktivitets- og rapporteringsplikten må utvides og følges bedre opp

Den nye diskriminerings- og tilgjengelighetsloven trådte i kraft 1. januar 2009. Da ble det også innført en aktivitetsplikt for virksomheter med mer enn 50 ansatte. Plikten innebærer at disse virksomhetene skal gjennomføre aktive tiltak for å oppnå diskriminerings- og tilgjengelighetslovens målsetninger.

FFO mener aktivitets- og rapporteringsplikten bør gjøres mer omfattende, ved at den utvides til å gjelde virksomheter med 20 tilsatte eller fler. Det bør være mer aktiv oppfølgings- og kontrollvirksomhet om pliktene faktisk følges opp i tillegg burde sanksjonsvirkemidlene styrkes.

FFO mener adgang til bøter og andre rettslige reaksjoner kan vurderes innført. I tillegg må hva som er gjort for å rekruttere og beholde funksjonshemmede i virksomheter redegjøres for i virksomhetenes årlige årsberetning.

Arbeids- og utdanningsreiser inn i folketrykkløven^[1]

Forsøksordningen med arbeids- og utdanningsreiser har eksistert siden 2001, og har vært evaluert av en arbeidsgruppe i 2011. Rapporten fra arbeidsgruppen er ikke klar når dette skrives, men den vil med stor sannsynlighet konkludere med at ordningen støtter opp under

^[1] Likelydende krav er stilt til Arbeidsdepartementet

arbeidslinja, siden alt tyder på at den er med på å holde målgruppen i et skole- og arbeidsforhold lenger enn de ellers ville maktet.

Antallet søkere på ordningen har de siste årene vært økende, noe som har medført at bevilgningene til den er blitt økt i flere omganger. Det utgjør likevel en utfordring at bevilgningen hvert år ikke er tilstrekkelig til å dekke hele det eksisterende behovet for arbeids- og utdanningsreiser. Det innebærer at funksjonshemmede som kunne vært i arbeid, isteden blir stående utenfor arbeidslivet utelukkende på grunn av transportsituasjonen.

FFO mener det er på høy tid å gjøre ordningen permanent. Den må minst være like fleksibel som i dag, og det er naturlig å hjemle den i folketrygdloven. Det vil gi større forutsigbarhet for de som er under ordningen, eller de som planlegger et arbeids- eller utdanningsløp.

Ny arbeids- og velferdsforvaltning (NAV)

NAVs ulike brukerundersøkelser viser at de fleste er godt fornøyd med arbeids- og velferdsforvaltningens tjenestetilbud. Samtidig er det et stort mindretall som melder tilbake at kvaliteten på de ulike tilbudene og tjenestene som ytes, ikke er god nok.

En godt utrustet og velfungerende arbeids- og velferdsforvaltning utgjør en helt avgjørende forutsetning for at funksjonshemmedes utfordringer som arbeidstakere skal kunne møtes offensivt. Et perspektiv er vårt ønske om at flere funksjonshemmede skal få mulighet til å delta i arbeidslivet.

NAV er den viktigste tjenesteyteren i hundretusenvis av nordmenns dagligliv. Dette gjelder særlig for funksjonshemmede og kronisk syke, som er helt avhengige av tjenester og oppfølging fra NAVs side for å kunne håndtere daglige aktiviteter. FFOs brukere er i alle aldersgrupper og har ofte sammensatte tjenestebehov gjennom hele livsløpet. Det betyr at de har behov for godt koordinerte tjenester og at oppfølgingen fra NAV ser helheten i den enkeltes livssituasjon.

NAVs utfordringer i dag

FFOs vurdering i dag er at NAV har store utfordringer knyttet til den operative oppfølgingen av brukerne av arbeids- og velferdsforvaltningens tjenestetilbud. Utfordringene handler om flere forhold, blant annet at:

- Bemanningen ved de enkelte NAV-kontorene er for lav.
- Kompetansen blant de ansatte som møter brukerne våre er for dårlig.
- Samhandlingen mellom NAV-kontorene i kommunene og de ulike spesialenhetene fungerer lite smidig og behandlingsprosessene går tregt.
- Samhandlingen med andre aktører er for dårlig.
- Arbeidet med å gjennomføre brukermedvirkning på systemnivå i arbeids- og velferdsetaten på alle nivåer må prioriteres opp.

Konsekvensene av for dårlig kapasitet og for svak kompetanse er noe våre NAV-brukere erfarer i sitt forhold til NAV. Opplevde svakheter som brukerne beskriver er blant annet:

- For lang ventetid
- Store faglige svakheter i oppfølgingsarbeidet av den enkelte

- For dårlig rettssikkerhet, knyttet til både personvern og dokumenthåndtering
- Et NAV som lytter for lite til sine brukere.

FFO vet at NAV har stor oppmerksomhet på og bestreber seg på å få mest mulig igjen for sine disponible ressurser. Med de rammebetingelsene som gis til NAV, er dette et fokus det er viktig og riktig av NAV å ha. Det er samtidig et klart behov for å styrke kompetansen blant de ansatte om hvordan det er å leve med funksjonshemming og kronisk sykdom, og særlig kunnskapen om hvordan arbeids- og velferdsforvaltningen skal ta imot sine brukere med ulike behov.

I tillegg kommer helt nødvendige innsatser for å redusere ventetiden på behandlingen av saker, noe som er en stor utfordring for den norske velferdsetaten. Det er bra at NAV alt har satt fokus på disse utfordringene, men FFO forventer samtidig praktisk innsats som kan endre dagens situasjon.

NAV's ressurs-, bemannings- og opplærings situasjon

Hovedintrykket fra et brukerståsted er fortsatt at NAV med sine utfordringer er kraftig underfinansiert. Skal arbeids- og velferdsforvaltningen komme dit at den faktisk møter de målsetningene Stortinget og regjeringen satte for NAV-reformen og for arbeids- og velferdsforvaltningens tjenesteyting, mener FFO det er helt nødvendig å tilføre økte ressurstilgangen og øke bevilgningene.

FFO ønsker derfor at NAV i 2013 får tilført midler utover dagens driftsnivå som vil gjøre det mulig å:

- Øke antallet ansatte, særlig ved de lokale NAV-kontorene.
- Styrke kompetansen om livssituasjonen til personer som lever med funksjonshemming og kronisk sykdom – særlig i tilknytning til oppfølgingsarbeidet av den enkelte bruker.
- Øke innsatsen med å etablere og gjennomføre brukermedvirkning på systemnivå.

FFO erfarer at brukerutvalgene på de ulike administrative nivåene i NAV-systemet fungerer ulikt når det gjelder hvordan NAV velger å bruke utvalgene. FFO mener utvalgenes rolle kan tydeliggjøres og at de må brukes aktivt i blant annet oppfølgingen av *'Jobbstrategien for personer med nedsatt funksjonsevne'*.

Det er vanskelig å foreslå en helt konkret økonomisk ramme for hva NAV bør styrkes med innenfor budsjettåret 2013. En styrking som både skal romme økt bemanning, mer innsats for å bygge opp bedre kompetanse på våre brukergrupper samt økt innsats på brukermedvirkning på systemnivå anslår vi trolig må ligge minst på 500 mill. kroner utover dagens driftsnivå i Arbeids- og velferdsetaten. Dette vil i så fall innebære en styrking av NAVs driftsbevilgning på i underkant av fem prosent sammenlignet med det foreslåtte nivået i statsbudsjettet for 2012.

Innføringen av Arbeidsavklaringspenger (AAP) innebærer en forsterket satsning på oppfølgingen og bistanden til funksjonshemmede med utfordringer knyttet til å komme i jobb. En helt avgjørende forutsetning for at denne satsningen skal lykkes, er at NAV har en

ressurs- og bemanningssituasjon som kan ivareta oppgavene og at det er sterkt skarpt fokus på opplæringen av de ansatte.

AAP og oppfølgingen som skal skje i forbindelse med stønaden avhenger i svært stor grad av at møtet mellom bruker og saksbehandler er kjennetegnet av kvalitet. Da må saksbehandler kunne ha oppmerksomheten på brukeren og ha den nødvendige kompetansen for å gi brukeren god oppfølging og veiledning. I tillegg på NAV-kontoret gi saksbehandleren en ressursituasjon som skaper gode rammebetingelser for bruker og saksbehandlers samarbeid.

FFO ønsker derfor i budsjettet for 2013 å styrke NAVs ressurs-, bemannings- og opplæringssituasjon. Skal innholdsdelen av NAV-reformen lykkes, er det helt avgjørende at arbeids- og velferdsforvaltningen er riktig dimensjonert og faglig godt nok utrustet til å møte utfordringene. Slik FFO vurderer det nødvendiggjør dette økte overføringer til NAV.

Velferdsombud

Da Stortinget behandlet forslag om tilførsel av ressurser til Arbeids- og velferdsetaten tidligere i 2009 erkjente et flertall bestående av Ap, SV og Senterpartiet at det kan være behov for en ombudsordning for brukerne av NAVs tjenestetilbud. Mindretallet bestående av Frp, Høyre og KrF gikk enda lenger, og ba Regjeringen utrede en ordning med et eget NAV-ombud.

FFO viser videre til at den rødgrønne Regjeringen i sin nye regjeringsplattform varsler at den vil

”Vurdere en ordning med Velferdsombud som skal dekke NAV, sosialtjenesten og helsetjenesten”

Politisk plattform for flertallsregjeringen utgått av Arbeiderpartiet,
Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet

FFO har opprinnelig ment at det trengs et eget NAV-ombud. Når Regjeringen nå åpner for et eget velferdsombud som skal ha NAV som ett av sine hovedfokus, fremstår dette som en akseptabel løsning. Det sentrale for FFO er å få en ombudsfunksjon raskt på plass.

Et av FFOs hovedanliggende i gjennomføringen av NAV-reformen, har vært hensynet til brukernes rettssikkerhet og ivaretagelsen av brukernes interesser. En god del erfaringer kan tyde på at dette hensynet så langt ikke er tilfredsstillende ivaretatt. FFO er opptatt av at et Velferdsombud skal kunne gi brukere råd, veiledning og bistand knyttet til alle sider ved arbeids- og velferdsforvaltningens kontakt med brukerne.

Rask kontakt med riktig saksbehandler i NAV

Lange ventetider er en viktig utfordring som må løses hvis målsetningene bak NAV-reformen om flere i arbeid og færre på stønad skal kunne nås. De fleste tiltaks- og oppfølgingsløp har større muligheter for å lykkes når folk kommer tidlig i gang.

FFO er opptatt av at nedbygging av restanser prioriteres slik at ventetidene reduseres. Denne innsatsen må rettes særskilt mot restansene i saker der raskere oppfølging kan gi bedre resultater for den enkelte bruker.

FFO tror for lang ventetid i stor grad gjelder saker der brukere har behov for både sammensatte og langvarige tjenestetilbud fra arbeids- og velferdsforvaltningen. Den samfunnsøkonomiske lønnsomheten som knytter seg til NAVs samfunnsoppdrag, kan økes betraktelig ved særlige innsatser for å løse utfordringene til brukere med sammensatte og langvarige tjenestebehov.

Bedre oppfølging av brukere med særskilt bistandsbehov

FFO har vært positive til innføringen av arbeidsavklaringspenger, særlig med utgangspunkt i at denne reformen skulle gi bedre oppfølging av mange av FFOs brukergrupper. Det er helt nødvendig.

Samtidig er det viktig å understreke at implementeringen av arbeidsavklaringspenger og de tilhørende arbeidsverktøyene må følges opp med tilstrekkelig ressurstilgang, og det må jobbes med kvaliteten i oppfølgingen. Oppfølgingen av brukerne må gjøres på riktig måte ut fra de nye verktøyene som skal tas i bruk.

Rett til bytte av saksbehandler

Mer samordning og bedre koordinering innenfor arbeids- og velferdsforvaltningen innebærer at den enkelte bruker blir langt mer avhengig av at arbeids- og velferdstjenestetilbudet fungerer helhetlig. Dette stiller langt større krav enn i dag til et vellykket samarbeid mellom den enkelte bruker og den eller de saksbehandlerne vedkommende forholder seg til i arbeids- og velferdsapparatet. Når dette samarbeidet ikke fungerer må brukeren ha rett til å bytte saksbehandler.

Måten pasienters rett til å bytte fastlege er lovfestet kan tjene som mønster for en tilsvarende rett til å bytte saksbehandler i den nye arbeids- og velferdsforvaltningen. FFO understreker at forslaget om rett til bytte av saksbehandlere ikke er ment å skulle gjelde alle brukere av NAVs tjenestetilbud som sådan. Vi er primært opptatt av å ivareta samarbeidet mellom saksbehandlere og brukere med et langvarig og sammensatt tjenestebehov.

Brukermedvirkning og opplæring av brukerrepresentanter

FFO viser til at den rødgrønne Regjeringen i sin nye politiske plattform, i kapitlet som omhandler arbeids- og velferdsforvaltningen, slår fast at

”Regjeringen vil styrke brukermedvirkningen.”

Politisk plattform for flertallsregjeringen utgått av Arbeiderpartiet,
Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet

FFO viser videre til at NAVs sentrale brukerutvalg, der brukerorganisasjonene og NAVs ledelse deltar, har utformet et opplegg for opplæring av brukerrepresentanter på systemnivå innenfor arbeids- og velferdsforvaltningen. Opplegget er organisert i to deler med nærmere spesifisert faglig innhold. Den første delen er det brukerorganisasjonenes ansvar å gjennomføre, den andre er det NAVs fylkesledd som er ansvarlige for å gjennomføre.

FFO har utviklet og gjennomført kurs knyttet til opplæring av brukerrepresentanter i NAV siden 2007. Imidlertid er det ikke avsatt egne midler innenfor NAV til slike aktiviteter, noe som naturlig nok innebærer at innsatsen avhenger fullt og helt av andre finansieringskilder.

For å følge opp og styrke brukermedvirkningen i NAV ber FFO derfor om en egen tildeling som målretter brukermedvirkningsarbeidet i arbeids- og velferdsforvaltningen. Det bør være en forutsetning at denne tildelingen i noen grad skal videreføres til brukerorganisasjoner som gjennomfører opplæringen i brukermedvirkningsarbeid.

NAVs erstatningsansvar

FFO mener det er nødvendig med et lovverk som sikrer de skadelidte bedre rettigheter enn hva denne gruppen ser ut til å ha i dag. Konkret ønsker FFO innført et erstatningsansvar for NAV, slik at det får økonomiske konsekvenser for arbeids- og velferdsforvaltningen dersom tidsfrister i saker som handler om utbetaling av økonomiske stønader brytes.

Foruten å være et klart økonomisk incentiv for NAV til å styrke innsatsen for å overholde tidsfrister, vektlegger FFO at et slikt erstatningsansvar i noen grad vil kunne kompensere for et økonomisk utføre enkeltbrukere kan havne i som følge av at stønadsutbetalinger har uteblitt.

Funksjonshemmedes levekår

Funksjonshemmede som gruppe har dårligere levekår enn befolkningen sett under ett. Dette krever oppmerksomhet på tiltak og ordninger som kan styrke funksjonshemmedes levekår.

Arbeidsavklaringspenger – unntak fra meldeplikt

FFO har vært positive til innføringen av den nye stønaden med arbeidsavklaringspenger, og verktøyene arbeidsevnevurdering og aktivitetsplaner som skal følge med den nye stønaden. Samtidig er det en del forhold knyttet til innføringen av den nye stønaden så langt som FFO mener bør justeres.

Det er lovfestet en meldeplikt for mottakere av den nye stønaden med arbeidsavklaringspenger. Dette er en bestemmelse FFO har vært og er kritisk til. Skal kontakten mellom enkeltbrukere og NAV bli så god som mulig, må dette skje på andre måter enn ved jevnlig egenmeldinger om egen helsesituasjon og arbeidsevne.

Når meldeplikten først er innført, er det viktig at unntaksreglene for meldekortordningen for mottakere av arbeidsavklaringspenger praktiseres fleksibelt for brukere som har behov for denne tilpasningen. Slike unntaksbestemmelser må ta sikte på å lette situasjonen for stønadsmottakere som vil få uforholdsmessige belastninger som følge av krav om regelmessig innlevering av meldekort. I tillegg bør fritak fra meldeplikten også kunne gis når det er på det rene at endringer av betydning for stønadsutmåling ikke vil inntreffe over lengre tid.

En slik praksis vil være i tråd med hele hensikten med NAV-reformen, om at den enkelte bruker skal møtes ut fra individuelle behov og forutsetninger. FFO tror et slikt premiss for

NAV's møte med enkeltbrukerne er en viktig forutsetning for at flere skal kunne komme i arbeid og aktivitet.

Barnetillegg

Mottakere av det standardiserte barnetillegget knyttet til arbeidsavklaringspenger mottar i dag et tillegg tilsvarende 27 kroner per dag per barn i 260 dager i året. Dette utgjør 7.020 kroner. Forskjellen i barnetillegg mellom mottakere av AAP og uførepensjon utgjør dermed over 20.000 kroner. Denne forskjellen har økt de siste årene. For personer i en økonomisk presset livssituasjon utgjør en slik sum en merkbar forskjell når daglige utgifter og økonomiske forpliktelser skal ivaretas.

FFO mener at det standardiserte barnetillegget for mottakere av AAP må legges på et vesentlig høyere nivå og minst på nivå tilsvarende dagens barnetillegg for uføre- og alderspensjonister. I vår høringsuttalelse til forskriften knyttet til ordningen med arbeidsavklaringspenger foreslo for øvrig FFO et standardisert barnetillegg på 80 kroner per barn per dag, og at et slikt barnetillegg må ytes for alle årets dager.

Unge uføre

Unge uføres levekårssituasjon er vesentlig dårligere enn for den øvrige befolkningen. Det skyldes i hovedsak at denne gruppen ofte ikke er i arbeid i forkant av uføretidspunktet, med de konsekvenser dette nødvendigvis får for den enkeltes uføretrygd.

Unge uføre mottar en garantert uførepensjon som i dag tilsvarer i overkant av 185.000 kroner. Dette inntektsnivået vil for de fleste unge uføre gjelde resten av livet, og skal dekke blant annet etablering i bolig og eventuell familieetablering. FFO mener derfor det er svært viktig at regjeringen prioriterer å gi unge uføre en merkbar levekårsforbedring.

Selv om FFO, i likhet med regjeringen, har som målsetting at flere unge funksjonshemmede skal kunne fullføre et utdanningsløp og få lønnet arbeid, vil mange fortsatt være avhengig av uførepensjon. Til tross for den økningen i unge uføres pensjon som kom i 2008, mener FFO at regjeringen må videreføre en økning av pensjonen slik at unge uføre får et akseptabelt inntektsnivå. For de aller fleste er uførepensjonen en erstatning for ordinær lønnsinntekt over et helt yrkesliv. FFO mener derfor det er nødvendig å gi unge uføre et økonomisk løft, ved at den garanterte tilleggspensjonen økes fra 3,5 pensjonspoeng til 4 pensjonspoeng fra 2013.

Ikke alle som uførepensjoneres i ung alder fyller folketrygdlovens vilkår for å bli tilstått tilleggspensjon som ung ufør. Dette mener FFO må endres. En slik endring vil best kunne oppnås ved at personer som blir ufør etter fylte 26 år uten å ha opptjente pensjonspoeng, likevel sikres pensjonsrettigheter på linje med unge uføre.

Uføres friinntekt

Mange uførepensjonister deltar i arbeidslivet, enten ved å kombinere arbeidsinntekt og trygd eller ved å utnytte muligheten til å ha en arbeidsinntekt på inntil 1 G ved siden av uførepensjon. FFO mener begrensningen i friinntekten fra 1 til 0,4 G fra 2015 er svært uheldig. FFO er opptatt både av den positive effekten denne yrkesdeltakelsen har for uføres levekårssituasjon, i tillegg til at denne innsatsen fra uføre er et viktig bidrag til samfunnets

samlede arbeidsinnsats. I en situasjon med stadig økende arbeidskraftsbehov vurderer FFO at denne arbeidsinnsatsen fra uføre utgjør en verdifull samfunnsressurs.

FFO vil derfor jobbe for å styrke uføres muligheter for å delta i ordinært arbeid ved siden av eller i kombinasjon med trygdeinntekt. Uføre må derfor fortsatt sikres mulighet til å ha en arbeidsinntekt på inntil 1 G. FFO er også opptatt av at myndighetene må håndtere tilfeller der denne inntektsgrensen overskrides marginalt på en mer smidig måte.

Grunn- og hjelpestønad

Grunnstønad skal gi økonomisk kompensasjon til personer med visse ekstraavgifter grunnet funksjonshemming. Hjelpestønad er ment som økonomisk kompensasjon til særskilt tilsyn eller pleie for personer med funksjonshemminger.

Grunnstønnen inkluderer blant annet støtte til transport. Mange mottakere av grunnstønaden som har bil opplever at stønnen kompenserer for noen av bilkostnadene uten at den dekker andre utgifter som grunnstønnen er ment å skulle dekke. Dette er derfor kostnader som må bæres av den enkelte grunnstønadmottaker. For mange som har høye kostnader og mottar grunnstønaden til dekning av flere typer kostnader, vil grunnstønnen bare dekke deler av utgiftene.

FFO er også bekymret for gruppen som nå mister mulighet til særfradrag for store sykdomsutgifter. FFO har i sammenheng med endringene i særfradragsordningen hevdet at f eks inngangsvilkårene til grunnstønnen må endres. FFO mener det vil bli nødvendig å vurdere om grunnstønnen må gjøres bredere for å kompensere for kostnader folk har hatt og som de tidligere fikk kompensert for gjennom særfradragsordningen.

FFO mener det også er behov for å heve grunnstønnen, slik at kostnadsnivået som dekkes blir mer i tråd med det som for mange er den reelle situasjonen.

FFO mener det vil være dårlig fordelingspolitikk dersom grunn- og hjelpestønnen holdes nominelt uendret. Dette vil forverre situasjonen for grupper i befolkningen som fra før av har det økonomisk vanskelig. FFO ber om at grunn- og hjelpestønnen øker i takt med anslått lønnsstigning, og ikke prisstigning slik regjeringen legger opp til. Grunn- og hjelpestønnen bør dermed økes med fire prosent i 2013.

Hjelpemidler

Hjelpemidler er en nødvendig forutsetning for mange funksjonshemmede for å kunne leve et aktivt og selvstendig liv. Retten til hjelpemidler, forankret i Lov om Folketrygd, mener FFO er helt grunnleggende for å ivareta den enkeltes muligheter for deltakelse og selvstendighet. Det er dessuten viktig for FFO å sikre, at alle med behov for hjelpemidler har tilgang til riktig hjelpemiddel uavhengig av egen økonomi slik at ingen har merutgifter på grunn av forhold som skyldes funksjonshemming eller kronisk sykdom.

FFO konstaterer at det på hjelpemiddelområdet er etablert ordninger som har en diskriminerende virkning og som bidrar til usaklig forskjellsbehandling mellom ulike brukergrupper og brukere av hjelpemidler. Dette er beklagelig siden hjelpemidler sikrer en

godt tilrettelagt tilværelse for mange, gir god livskvalitet og bidrar til at funksjonshemmede kan stå lenger i arbeid. Å prioritere hjelpemiddelområdet mener FFO er god samfunnsøkonomi.

FN-KONVENSJON OM RETTIGHETENE TIL MENNESKER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE

Artikkel 26 Habilitering og rehabilitering

3. Partene skal fremme tilgangen til, kunnskapen om og bruken av tekniske hjelpemidler og teknologi utviklet for habilitering og rehabilitering av mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Den utviklingen som har pågått de siste årene synliggjør imidlertid en politisk holdning til at disse kostnadene må reduseres. Reduksjonene i de siste års budsjetter er særlig synlig på bilområdet. I budsjettet for 2012 økes i praksis egenandelen på høreapparater, i en situasjon der egenandelen for mange høreapparatbrukere allerede er betydelig. I tillegg trekkes småhjelpemidler ut av ordningen slik at de med et betydelig behov for slike hjelpemidler ikke lenger får sine ekstrautgifter dekket. Dette rammer i særlig grad mennesker med for eksempel ulike revmatiske sykdommer, redusert muskelkraft og personer med cerebral parese.

FFO mener utviklingen viser en politisk vilje til å velte stadig flere kostnader over på den enkelte bruker. Dette blir også forsterket av at særfradragordningen for store sykdomsutgifter utfases. Denne situasjonen ser FFO svært alvorlig på.

Selv om kostnadene til hjelpemidler er betydelig, mener vi at dette er en investering i menneskers selvstendighet og deltakelse i det norske samfunnet, som alle er tjent med. En god hjelpemiddepolitikk understøtter dessuten en ønsket utvikling om at flere funksjonshemmede skal være arbeidstakere.

Sentrale føringer på hjelpemiddelområdet

FFO ber regjeringen legge til grunn for den videre politikken at mennesker som lever med et funksjonstap og som kan få sitt funksjonstap kompensert gjennom bruk av hjelpemidler, skal få nødvendige hjelpemidler etter individuelle behov, individuelt tilpasset og uten å betale egenandeler. Det er nødvendig å fjerne ordninger som virker diskriminerende og der brukergrupper forskjellsbehandles.

Det foreslås i statsbudsjettet for 2012 at støtte til utstyr til trening og stimulering avgrenses til å omfatte spesialutstyr som er spesielt utviklet for personer med funksjonsnedsettelse. FFO konstaterer at departementet ønsker en rendyrking på dette området. Problemet er at disse endringene gjennomføres uten forutgående konsekvensanalyser og uten drøftinger med FFO (jfr. Avtalen om kontaktutvalget mellom regjeringen og FFO).

Når det gjelder opplæringsansvaret for sansetapsgruppene til bedring av funksjonsevnen i dagliglivet, vil FFO advare sterkt mot å ta dette ut av lov om folketrygd. Vi ber om at finansieringen av dette området sammen med hjelpemiddelområdet skjer gjennom

overslagsbevilgninger og at retten for den enkelte forblir i folketrygden. Det er bare på denne måten den enkeltes rett til hjelpemidler og opplæring kan sikres.

Hjelpemiddelområdet er et område der markedskreftene ikke fungerer. FFO er derfor ikke fornøyd med det anbudsregime som er innført på hjelpemiddelområdet, hvor vi ser en klar tendens til etablering av monopoler, og hvor priskrig mellom leverandører hemmer utviklingen av nye produkter. Dette vil på sikt få alvorlige konsekvenser for enkeltbrukere av hjelpemidler.

Høreapparater

FFOs mener høreapparater må vurderes og behandles som teknisk hjelpemiddel og at prisgrensen må avvikles. FFO mener hørselshemmede ikke skal tvinges til å akseptere sjablongløsninger som ikke fungerer. Det er ikke god omsorgspolitikkk når høreapparatbrukere tvinges til å betale egenandeler for å få den løsningen som er tilpasset og fungerer best for den enkelte.

For 2012 er det vedtatt å redusere tilskuddet til høreapparater og tinnitusmaskerere med 10 prosent utfra en begrunnelse om generelt reduserte priser på elektronisk utstyr og en tro på at leverandører og produsenter vil tilpasse sin prissetting til det maksimale stønadsbeløpet.

De apparatene med flest funksjoner som brukes mest av ungdom og unge voksne, koster betydelig mer enn prisgrensen som NAV dekker. Resultatet vil derfor bli at disse brukerne får en enda høyere egenandel for å få et høreapparat som fungerer godt. Dette mener FFO er en fullstendig feilslått politikkk.

Bil

FFO får mange tilbakemeldinger på bilområdet. Dette omfatter både klager på lang saksbehandlingstid og at tildelingskriteriene praktiseres forskjellig mellom fylkene, på tross av at vedtaksfunksjonen er regionalisert. For FFO er prinsippet om likebehandling helt sentralt. Personer som bruker bil i forbindelse med arbeid, kan skifte bil etter 8 år/150.000 km. FFO mener at dette må gjelde alle med behov for bil, fori forskjellbehandlingen oppleves diskriminerende.

Det gis stønad til gruppe 2 bil kun til personer som ikke er i stand til å komme seg inn og ut av bilen på egen hånd uten å bruke heis eller rampe. I statsbudsjettet for 2012 er det imidlertid vedtatt en oppmykning av tildelingskriteriene for barn og unge med sterkt begrenset gangfunksjon. Dette er positivt, men endrer ikke situasjonen for voksne med svak gangfunksjon som er avhengig av rullestol som hovedfremkomstmiddel. FFO mener denne oppmykningen må gjøres gjeldende for alle og beklager sterkt den nye diskriminerende ordning med 18-årsgrense som nå er etablert.

Statsråden har varslet at det i 2012 vil bli gjennomført en evaluering av regelverket som trådte i kraft 2003. Det er behov for å rette opp regelverket og praktiseringen for å sikre den beste løsningen som fungerer for den enkelte bruker med behov for bil. FFO forventer derfor positive endringer og en betydelig økning i bevilgningen til bilområdet i budsjettet for 2013.

Utstyr til trening, stimulering og aktivisering

Folketrygden gir støtte til anskaffelse av spesialtilpassede hjelpemidler som gjør det mulig for funksjonshemmede å utøve fysisk aktivitet, men bare opp til 26 år. Dette er en diskriminerende ordning med en økonomisk begrunnelse. FFO mener det må legges til rette for at også personer over 26 år som for eksempel ny-skadde, får mulighet til å leve et aktivt liv etter skaden. For å bidra til det må mottakergruppen av utstyr til trening, stimulering og aktivisering utvides.

En annen gruppe med samme behov er funksjonshemmede foreldre som ønsker å delta i trening og fysisk aktivitet sammen med sine barn. Finansiering av hjelpemidler til bruk i sport og fritid må derfor også sees som en del av satsningen på folkehelsearbeid og som et bidrag for å utjevne sosiale helseforskjeller.

Forslaget om å fjerne aldersgrensen for aktivitetshjelpemidler har bred støtte fra mange ulike aktører, ikke minst ut fra et helse- og forebyggingsperspektiv. Dette synet ble også støttet av utvalget som utredet hjelpemiddelområdet (Hjelpemiddelutvalget). På denne bakgrunn ber FFO regjeringen fjerne aldersgrensen for aktivitetshjelpemidler.

Tolke- og ledsagerhjelp

FFO konstaterer at det fortsatt er mange som ikke får dekket sitt behov for tolk. Det er 12 % av brukere som melder inn et tolkebehov som ikke får tolk. FFO mener det er en alvorlig situasjon og hovedårsaken er at utdanningskapasiteten for tolker er for lav. Samtidig øker behovet for tolker

Økt kapasitet på skriveolker vil øke den generelle kapasiteten på tolkeområdet og frigjøre kapasitet blant ordinære tolker. FFO støtter Hørselshemmedes Landsforbunds forslag om å starte opp en ettårig modulbasert tolkeopplæring for skriveolker på Høyskolen i Bergen og ber om at bevilgningen til dette formålet styrkes i 2013.

Tolke- og ledsagertjeneste for døvblinde og hørselshemmede dekkes i dag gjennom folketrygdens § 10-7, g. Ved reiser til utlandet dekkes imidlertid ikke reise- og oppholdsutgifter for tolk/ledsager fullt ut. Av hensyn til arbeidstidsbestemmelser for tolken vil det ved de fleste reiser være nødvendig å ha med to eller flere tolker/ledsagere. Slik regelverket er i dag må brukeren dekke reise- og oppholdsutgifter for den ene tolken/ledsageren selv.

Selv om visse unntak gjelder ved reiser i forbindelse med arbeid betyr dette at personer som har behov for tolk på grunn av hørselshemning eller er døvblinde, må betale for to personer ved utenlandsreiser. Dette er en stor utgift for den enkelte og FFO ber om at det må på plass en bedre kostnadsdekning for de som har så omfattende bistandsbehov.

Ordringen med lese- og sekretærhjelp opphører etter fylte 67 år. At funksjonshemmede med hjelpemiddelbehov ikke inkluderes i gruppen som får mulighet til å være yrkesaktiv etter fylte 67 år er diskriminering. FFO mener dette er en begrensning som går på tvers av målsettingen om at flere skal jobbe lenger, og at denne begrensningen må fjernes.

Anmodning om møte

FFO ber med dette også om et snarest møte med politisk ledelse i departementet for å gjennomgå FFOs spesifikke krav til budsjettet for 2013.

Med vennlig hilsen

FUNKSJONSHEMMEDES FELLESORGANISASJON

Knut Magne Ellingsen /s/
Leder

Liv Arum
generalsekretær

Kopi: Kontaktutvalget med Regjeringen v/Barne-, likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakken